

## Ikääntyneiden on saatava laadukasta hoitoa ja kuntoutusta

Ikääntyneiden kuntoutusta, kotiin annettavia palveluja ja asumispalveluja on lisättävä hyvinvointialueilla. Palvelujen rahoitus on nostettava muiden Pohjoismaiden tasolle. Ikäihmisten palveluissa tehtävän työn veto- ja pitovoimaan on panostettava.

### Tehyn vaatimukset ikääntyneiden hoidosta

- Ikääntyneiden kuntoutusta, kotiin annettavia palveluja, yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista on lisättävä hyvinvointialueilla.
- Palliatiivista ja saattohoitoa tarvitaan enenevässä määrin.
- Palveluissa on oltava riittävä määrä sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöitä.
- Fysio- ja toimintaterapeuttien osaaminen on hyödynnettävä.
- Palvelujen rahoitus ja laatu on nostettava muiden Pohjoismaiden tasolle.
- Ammattihenkilöiden palkkatasoa ja työolosuhteita on parannettava.
- Omavalvonnan lisäksi tarvitaan vaikuttavaa viranomaisvalvontaa.

### Sote-palvelujen määrää on lisättävä, koska väestö ikääntyy

Vuoteen 2030 mennessä 80 vuotta täyttäneiden määrän ennustetaan kasvavan maassamme 116 000 henkilöllä ja seuraavan 30 vuoden kuluessa lähes 320 000 henkilöllä. Hyvin vanhojen, eli yli 90-vuotiaiden henkilöiden määrä kasvaa tulevina vuosikymmeninä. Vuonna 2070 Suomessa ennustetaan olevan yli 200 000 yli 90-vuotiasta.

Ikääntyminen lisää riskiä sairastua pitkäaikaissairauksiin. Iäkkäiden palveluja saavilla henkilöillä on lähes aina yksi tai useampi vakava sairaus ikääntymisen aiheuttaman vaikean raihnaisuuden lisäksi.

### Kotihoidon ja ympärivuorokautisen hoidon kattavuutta on parannettava

Ikäihmisten palveluiden riittämättömyys kuormittaa ensihoitoa ja päivystyksiä sekä perusterveydenhuollon että erikoissairaanhoidon vuodeosastoja.

THL:n mukaan kotihoitoa säännöllisesti saavien asiakkaiden määrä on vähentynyt, vaikka palvelujen tarve on kasvussa. Kotihoidon käyntien määrä laski yli kahdella miljoonalla vuonna 2022 edelliseen vuoteen verrattuna.

Kolmannes ikäihmisten kotihoito- ja tukipalveluja tarvinneista 75 vuotta täyttäneistä oli kokenut, ettei ollut saanut kotihoitopalveluja riittävästi viimeisen vuoden aikana THL:n tutkimuksen (2023) mukaan. Myös ikääntyneiden ympärivuorokautisen palveluasumisen kattavuuden on arvioitu laskeneen viimeisen kymmenen vuoden aikana 3,4 prosenttiyksikköä 75 vuotta täyttäneiden ikäluokassa. Kotihoidon asiakkaista valtaosa (86 %) ei ole saanut kuntoutusta, vaikka RAI-arvioinnin tulosten perusteella heillä olisi ollut mahdollisuus kuntoutua.

Vanhusasianvaltuutetun mukaan iäkkäiden palveluja on lisättävä vastaamaan kasvavaan palvelujen tarpeeseen. Myös Tehy edellyttää, että kuntoutuksen, kotihoidon, yhteisöllisen

asumisen ja ympärivuorokautisen palveluasumisen määrää ja kattavuutta lisätään hyvinvointialuilla vastaamaan ikäihmisten tarpeita.

Palliativista ja saattohoitoa tarvitaan lisää riittävän lähellä iäkkään henkilön asuinpaikkaa. Tämä edellyttää myös [kotisairaaloiminnan vahvistamista](#). Ikääntyneiden [mielen hyvinvointiin ja mielenterveyden edistämiseen](#) tulisi panostaa nykyistä enemmän kunnissa ja hyvinvointialuilla.

## **Ilman henkilöstöä ei ole palveluja - ikäihmisten palvelujen työn veto- ja pitovoimaa on vahvistettava**

Työn veto- ja pitovoima edellyttää palkkauksen sekä työolojen pitkäjännitteistä ja systemaattista kehittämistä. Työvoimapulan ratkaisemiseksi tarvitaan lähivuosien aikana monia yhtäaikaista ja johdonmukaisia toimenpiteitä.

THL:n [arvioiden](#) mukaan nykyisellä palvelurakenteella iäkkäiden palvelujen henkilöstötarpeen arvioidaan kasvavan 14 200 työntekijällä tulevan neljän vuoden aikana. Mikäli yhteisöllistä asumista lisätään hyvinvointialuilla, työvoiman tarve olisi THL:n mukaan maltillisempi.

Hyvinvointialueet ovat lisäämässä [yhteisöllistä asumista](#), jota koskeva sääntely tuli voimaan sosiaalihuoltolaissa 1.1.2023. Yhteisöllisessä asumisessa ei ole lainsäädännössä määritelty minimihenkilöstömitoitusta. Jos yhteisöllistä asumista lisätään, ympärivuorokautisessa palveluasumisessa asuu jatkossa entistä enemmän hoitoa ja palveluja tarvitsevia ikäihmisiä. Näin ollen yhteisöllisen asumisen lisääminen edellyttää ympärivuorokautisen palveluasumisen riittävän korkeaa henkilöstömitoitusta.

Ikäihmisten ympärivuorokautisen palveluasumisen henkilöstörakennetta voidaan monipuolistaa lisäämällä henkilöstöön fysio- ja toimintaterapeutteja, geronomeja ja sosionomeja.

Työn veto- ja pitovoiman parantamiseksi fysio- ja toimintaterapeuttien tulee saada tehdä oman ydinosaamisensa mukaista kuntoutustyötä eikä heidän resurssejaan tule ohjata pelkästään lähihoitajan tehtävien suorittamiseen. Fysio- ja toimintaterapeutit työskentelevät moniammatillisessa yhteistyössä muiden ammattihenkilöiden kanssa. Näin pystytään parhaiten tukemaan asiakkaiden toimintakykyä ja kuntoutumista.

Ikäihmisten palveluissa henkilöstörakenteen tulee painottua sote-alan ammattihenkilöihin, jotta palvelujen laatu ja turvallisuus voidaan taata. Uramalleja tulee kehittää ja ottaa käyttöön. Kliinisen työn uramallit voivat lisätä ikäihmisten palvelujen houkuttelevuutta ja vaikuttaa positiivisesti työn veto- ja pitovoimaan. Työntekijät on otettava mukaan työn kehittämiseen ja työstä palautumiseen tulee panostaa ([TTL 2024](#)).

## **Kuntoutukseen kannattaa panostaa**

Ikäihmisille on taattava tarpeenmukaiset ja oikea-aikaiset moniammatilliset kuntoutuspalvelut avopalveluina, kotiin vietävinä palveluina ja asumispalveluissa.

Kuntoutuksella, tarpeen mukaisilla apuvälineillä ja hyvinvointiteknologian avulla pystytään tukemaan ikäihmisten toimintakykyä ja parantamaan kotona asumisen edellytyksiä.

Ikäihmisten kuntoutukseen on lisättävä fysio- ja toimintaterapeutteja. Kuntoutuksen ohjaaja on oltava riittävästi palveluohjauksessa. Ikäihmisten kuntoutumisen mahdollistamiseksi tarvitaan kaikkien ammattihenkilöiden toimintakykyä tukevaa työtettä ja yhteiskunnalta esteettömiä ratkaisuja sekä tukipalveluja, kuten kuljetuspalveluja.

Ikäihmisten oikeus kuntoutukseen on taattava lainsäädännössä. Esimerkiksi Kelan vaativan lääkinnällisen kuntoutuksen saamisen kriteerinä on alle 65-vuoden ikä, eivätkä hyvinvointialueet takaa vastaavia palveluja tälle ryhmälle.

## **Itsemääräämisoikeuslainsäädäntö saatava voimaan tällä hallituskaudella**

Itsemääräämisoikeus on keskeinen eettinen periaate iäkkäiden palveluissa. Ikäihmisten palveluihin tarvitaan säädökset itsemääräämisoikeuden tukemisesta ja rajoitustoimenpiteiden käytön vähentämisestä.

Itsemääräämisoikeutta koskeva lainsäädäntö on pitkään ollut valmisteilla. Lainsäädännön puuttuessa Valvira on [ohjeistanut](#) itsemääräämisoikeuden rajoittamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa.

Hallitusohjelmaan on linjattu, että itsemääräämisoikeuslainsäädännön valmistelua jatketaan tällä hallituskaudella. Tarkoituksena on turvata perusoikeuksien toteutuminen sekä samalla tukea ja vahvistaa itsemääräämisoikeuden toteutumista. Tehy pitää erittäin tärkeänä, että lainsäädäntö saadaan valmiiksi ja säädetään voimaan tällä hallituskaudella.

## **Teknologia toimii työn tukena**

Digiteknologia, esimerkiksi etäyhteydenotot ja etäkuntoutus, tulee ottaa käyttöön yksilöllisten arviointien perusteella. Palveluita on oltava tarjolla myös ikääntyneille, jotka eivät käytä sähköisiä palveluja.

Asiakkaalla on oltava tarvittavat apuvälineet, hyvinvointiteknologiaa sekä robotiikkaa käytössä. Ammattihenkilöillä on oltava tietoa uusista välineistä, laitteista ja sovelluksista sekä osaamista niiden käytön ohjaamiseen ja käyttöön.

Etäkotihoito voi täydentää ja monipuolistaa ikääntyneiden kotihoidon palvelutarjontaa. Se voi tarjota työmahdollisuuksia ja keinon pidentää työuraa silloin, kun fyysisesti kuormittava työ kotihoidossa ei ole enää ammattihenkilölle mahdollista ([Onnistunut etäkotihoito, Taito-sarja 125, 2023](#)).

## **Omavalvonnan lisäksi tarvitaan viranomaisvalvontaa**

Ikääntyneiden palveluissa tarvitaan vahvaa kansallista ohjausta ja valvontaa. Omavalvonnan lisäksi tarvitaan viranomaisvalvontaa.

Henkilöstöä on kannustettava toimintayksiköissä raportoimaan epäkohdista ja vaaratapahtumista, jotta palvelujen laatua sekä asiakas- ja turvallisuutta voidaan kehittää. Ikäihmiset, joilla ei ole omaisia tukemaan, eivät juurikaan kykene kantelemaan ympärivuorokautisen palveluasumisen huonosta laadusta tai riittämättömästä määrästä viranomaiselle ([Kunnallissalan kehittämissäätiö, 48:2021](#)).

---